

π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ
ΜΑΣΤΕΡ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ - ΠΟΙΗΤΗΣ
ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ Ι.Μ.ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ
ΚΑΙ Ο «ΠΡΑΣΙΝΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ» ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΗΘΟΥΣ
ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΗΣ ΝΟΟΤΡΟΠΙΑΣ
ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΑΝΑΤΥΠΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ ΠΟΛΙΣ»
ΛΑΡΙΣΑ 2024

π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ
ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ
ΜΑΣΤΕΡ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ - ΠΟΙΗΤΗΣ
ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ Ι. Μ. ΖΑΚΥΝΘΟΥ

**ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ
ΚΑΙ Ο «ΠΡΑΣΙΝΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ» ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΗΘΟΥΣ
ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΗΣ ΝΟΟΤΡΟΠΙΑΣ
ΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ***

Κατά τήν τελευταία τριακονταετία, συγκεκριμένα από τό 1989 καί με-
τά, τό Οικουμενικό Πατριαρχείο (θεσμός ήλικίας καί αδιάκοπτης λει-
τουργίας δεκαεπτά περίπου αιώων) ἔχει ἐπιδοθεῖ στήν ἀνάληψη ἀξιωματι-
κῶν πρωτοβουλιῶν καί δράσεων γιά τήν προστασία του πολυταλαιπώρου
φυσικοῦ περιβάλλοντος. Τότε, τό 1989, ἡ Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδος τῆς Μητροῦς
Ἐκκλησίας, ὑπό τόν μακαριστό Πατριάρχη Δημήτριο, καθιέρωσε τήν 1η Σε-
πτεμβρίου (δηλαδή τήν ἐκκλησιαστική πρωτοχρονιά) ὡς ἡμέρα Προσευχῶν
ὑπέρ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ἀπευθύνοντας μάλιστα ἕνα ἐμπνευσμένο
Μήνυμα πρὸς κάθε ἄνθρωπο καλῆς θελήσεως. Κάθε 1η Σεπτεμβρίου ἔκτοτε,
λοιπόν, συνεχίζεται ἡ ἀποστολή σχετικῶν πατριαρχικῶν μηνυμάτων πρὸς τόν
λαό, ἄρχοντες καί ἀρχόμενους, θρησκευτικούς καί πολιτικούς ἡγέτες, καλῶ-
ντας ἀπαξάπαντες σέ εὐαισθητοποίηση καί συστράτευση ὑπέρ τῶν δικαίων
τοῦ θνήσκοντος ὀλοένα περιβάλλοντος κόσμου μας.

Ἀξίζει νά ἀναφερθεῖ ὅτι τό 1967 ὁ Καθηγητής Ἰωάννης Ζηζιούλας, μετέπει-

Εἰσίγηση κατά τό 3ο Διεθνές Συνέδριο τοῦ προγράμματος «*Επιστήμη καί Ὁρθοδοξία ἀνά τόν Κόσμο*», τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱστορικῶν Ἑρευνῶν - Ἐθνικοῦ Ἰδρυάτου Ἑρευνῶν. Θέμα Συνεδρίου: «*Ἡ σχέση Ἐπιστήμης καί Ὁρθόδοξου Χριστιανισμοῦ: παρελθόν - παρόν - μέλλον*» (Ἀθήνα, 27.11.12.2018 - Ἡμερομηνία εἰσίγησης: 30 Νοεμβρίου 2018).

τα Μητροπολίτης Περγάμου και κορυφαίος Θεολόγος τῆς ἐποχῆς μας, δημοσίευσε ἕνα θεολογικό-οικολογικό μελέτημά του, μέ τίτλο «*Ἡ εὐχαριστιακή θεώρηση τοῦ κόσμου καί ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος*», κείμενο προδρομικό γιά τίς μετέπειτα οικολογικές ἐνασχολήσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Κοιμηθέντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου τό 1991, ἀνέλαβε τήν πολυεθνή πλοήγηση τοῦ νοποῦ σκάφους τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ὁ σημερινός Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, ὁ ὁποῖος, ὄχι μόνο δέν ἀτόνησε τήν περιβαλλοντική δράση, ἀλλά τήν συνέχισε καί ἐπαύξησε τόσο, ὥστε σήμερα ἐκ τοῦ Φαναρίου νά ἐκπορεύεται ἕνα κίνημα οἰκο-εὐαισθητοποιήσεως, στηριζόμενο καί στοιχοῦμενο πάντως στίς ἀγιογραφικές καί ἀγιοπατερικές βάσεις καί κατευθύνσεις ὡς πρός τίς αἰτίες καί τήν διέξοδο τοῦ ὄγκου-μενου ὀλοένα οικολογικοῦ προβλήματος. Ἄλλωστε, τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο καί ἡ ἐκφραζόμενη ἀπό αὐτό *θεολογία τῆς Οἰκολογίας*, δέν στηρίζεται σέ δύναμη κοσμική, ἀλλά ἐδράζεται στήν δισχλιετή δύναμη πού ἀπορρέει ἀπό τήν Ἁγία Γραφή καί τήν Ἱερή Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Ὅντως, ἡ ἐμπειρία αἰῶνων στρατεύεται στή διακονία τοῦ σημερινοῦ καί αὐριανοῦ κόσμου!

Δέν εἶναι τυχαῖο ἢ ἀμελετῆτο ὅτι ἀπό τό 1997 ἡ παγκόσμια κοινότητα, ἔχοντας ἤδη ἐκτιμήσει καί προσλάβει τίς μέχρι τότε οἰκο-δράσεις Βαρθολομαίου, διά στόματος τοῦ τότε Ἀντιπροέδρου των Η.Π.Α. Ἄλ Γκόρ, τόν ὀνόμασε «Πράσινο Πατριαρχή».

Ἐστιάζοντας τό ἐνδιαφέρον μας συνοπτικά στίς πατριαρχικές πρωτοβουλίες γιά τή Φύση, ἀξίζει νά ἀναφέρουμε, μεταξύ πολλῶν ἄλλων, τίς σημαντικότερες: α) πέντε Σεμινάρια στή νῆσο Χάλκη, ἀπό τό 1994 ἕως τό 1998, μέ θέματα τό Περιβάλλον σχετιζόμενο μέ τή θρησκευτική ἐκπαίδευση, τήν ἠθική, τήν δικαιοσύνη, τή φτώχεια, β) ἐννέα διεθνή ἐν πλῶ Συμπόσια, ἀπό τό 1994 ἕως τό 2018, ἀφορῶντα σέ ἰσάριθμες ἐν κινδύνῳ θάλασσες ἢ ποτάμια τῆς γῆς, ἦτοι στό Αἰγαῖο – Πάτιο – «Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου», τή Μαύρη Θάλασσα, τόν Δούναβη, τήν Ἀδριατική, τή Βαλτική, τόν Ἀμαζόνιο, τήν Ἀρκτική, τόν Μισσισιπιῖ καί τήν Ἀττική – Σαρωνικό, γ) τήν ὑπογραφή τῆς «Διακηρύξεως τῆς Βενετίας», μαζί μέ τόν τότε Πάπα Ἰωάννη-Παῦλο Β΄ (2002) καί δ) δύο ἀξιωματιόμειντες Συναντήσεις Κορυφῆς τῆς Χάλκης (2012 καί 2015), ἐπί τῶν θεμάτων «Παγκόσμια εὐθύνη καί περιβαλλοντική ἀειφορία» καί «Θεολογία, Οἰκολογία καί ὁ Λόγος».

Μιά ἰδιαίτερα σημαντική στιγμή τῆς τριαντάχρονης αὐτῆς διαδρομῆς (μακρῆς καί ἄκρως ἐνδιαφέρουσας οὕτως ἢ ἄλλως) ἦταν ἡ 1η Σεπτεμβρίου 2017. Ἐκτός τοῦ καθιερωμένου κατ' ἔτος Πατριαρχικοῦ Μηνύματος ἐκ Φανα-

ρίου, υπήρξε κι ένα δεύτερο Μήνυμα, τό όποιο έξαπολύθηκε ταυτόχρονα έκ του Φαναρίου καί έκ του Βατικανού, ως Κοινό Μήνυμα του Πάπα Φραγκίσκου καί του Πατριάρχη Βαρθολομαίου. Έν τῷ μεταξύ, τόν Αύγουστο του 2015 ό Πάπας Φραγκίσκος, μέ έπιστολή του προς Ρωμαιοκαθολικούς ύψηλόβαθμους κληρικούς, έκανε γνωστή τήν απόφασή του νά καθιερώσει κι εκείνος τήν 1η Σεπτεμβρίου ως Ήμέρα Προσευχών γιά τί Φύση, έπισημαίνοντας ότι έτσι μπορεί νά συμβάλει στό νά ξεπεραστεί ή οικολογική κρίση πού βιώνει ή άνθρωπότητα. Τήν εξέλιξη αὐτή είχε προτείνει ό Μητροπολίτης Περγάμου Ίωάννης (Ζηζιούλας) νωρίτερα, τόν Ιούνιο του 2015, όταν είχε στό Βατικανό παρουσιάσει τήν έγκύκλιο του Πάπα Φραγκίσκου μέ τίτλο «Laudato Si», μέ θέμα τό περιβάλλον καί τήν αναγκαιότητα προστασίας τών ασθενέστερων κοινωνικά πολιτῶν του κόσμου μας.

Τί καινούργιο κομίζει στήν έποχή μας ή οικο-δραστηριότητα του «Πράσινου Πατριάρχη»;

Τό καινούργιο έρχεται παλαιόθεν, ως άπαύγασμα τής θείας σοφίας, ή όποία «μένουσα έν αὐτῇ τά πάντα καινίζει» (Σοφία Σολομώντος 7, 27). "Όλα τά οικο-κείμενα τής παρελθούσης τριακονταετίας, άπαρτίζοντα τό κατ' έξοχῆν κεφάλαιο τής λεγόμενης θεολογίας τής Οικολογίας –άγνωστης νωρίτερα στίς θεολογικές σχολές όλων τών χριστιανικῶν δογμάτων–, γέμουν από τί βασική αρχή καί παραδοχή τής χριστιανικῆς πίστης ότι τά πάντα προήλθαν έκ του *μη όντος εις τό εἶναι*, έξαιτίας τής δημιουργικῆς πνοῆς-άγάπης του Ποιητῆ τών πάντων Τριαδικου Θεου. Ό άνθρωπος άποτελεί τήν κορωνίδα τής όλης Κτίσης του Θεου, τό έξέχον μέλος τής ποιητικῆς θείας βούλησης καί ενεργείας.

Τούτο σημαίνει ότι έντός τής εὔμορφης, ωραίας καί «καλῆς λίαν» Δημιουργίας ό άνθρωπος έχει τεθει ως διαχειριστής καί όχι ως κατακτητής καί λιστής, όπως συχνά πικνά –άλιμονο– συμπεριφέρεται. Εἶναι οικονόμος ξένης περιουσίας, όχι ιδιοκτίτης ή καταχραστής ξένης κυριότητας. Πίσω από κάθε πλάσμα του Θεου (του έαυτου του συμπεριλαμβανομένου) ξεδιακρίνει, ψάει καί σέβεται τόν ίδιο τόν Πλάστη. Μάλιστα προσφέρει εύχαριστικά καί δοξολογικά σ' Έκείνον τά πάντα ως ιερέας θείων Μυστηρίων. Θεμελιακή φράση, εις επίρρωσιν τών άνωτέρω, άποτελεί τό προσευχητικό λόγιο τής θείας Λειτουργίας: «*Τά σά έκ τών σῶν σοί προσφέρομεν κατά πάντα καί διά πάντα*»!

Δέν ύπάρχει άμφιβολία καί εἶναι πλέον πανθομολούμενο ότι ή οικολογική

κρίση είναι ή πλέον επικίνδυνη (έναντι τῶν κατά καιρούς ἄλλων κρίσεων) γιά τό τώρα καί τό αύριο τῆς ἀνθρωπότητος. Καί τοῦτο διότι πλήττει τήν ὑπόστασι τοῦ ἀνθρώπου καί τόν κοινό οἶκο του, τήν αὐλή του, τόν ἀγρό του, τή γῆ ἐν γένει. Σ' ἕνα κατεστραμμένο σπίτι, σέ μιά λεπλατημένη αὐλή, σ' ἕνα πολυ-μολυσμένο ἀγρό κάθε εὐμάρεια, καλλιέργεια καί ἐπίτευξι θά εἶναι πρόσκαιρη, ἀτελέσφορη, ἐντέλει ἄχρηστη. Πρόκειται, λοιπόν, περί μολύνσεως: Ἀρχικά, μολύνσεως τῆς ψυχῆς καί τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου, ή ὁποία, στή συνέχεια, περνᾷ στό σῶμα του καί ἀμέσως μετά στό φυσικό περιβάλλον του.

Ἐπισημαίνοντας, λοιπόν, πρὸς τήν παγκόσμια κοινότητα τήν ἀνάγκη οἰκολογικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ σύγχρονου κόσμου, τήν ἀειφόρο ή βιώσιμη ἀνάπτυξι ὡς διατηροῦσα τήν ἰσορροπία τῆς φύσης καί καλύπτουσα τίς βιολογικές καί πνευματικές ἀνάγκες τοῦ σήμερα δίχως νά διακινδυνεύουν οἱ ἀνάγκες τοῦ αύριο, ἀναδεικνύονται συνάμα ή χριστιανική κοσμολογία καί ἀνθρωπολογία ὡς τόπος καί τρόπος διασώσεως τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου σέ συνάρτησι μέ τόν κόσμο του καί σέ ἀναφορά πρὸς τόν Θεό, τόν «*ποιπτίν οὐρανοῦ καί γῆς, ὀρατῶν τε πάντων καί ἀορατῶν*», ὅπως παραδέχεται στό Σύμβολο τῆς Πίστεώς του.

Καθίσταται σαφές ὅτι ὁ ληστροκά φερόμενος πρὸς τό φυσικό περιβάλλον ἀνθρώπος, καταφέρεται θανάσιμα πρωταρχικῶς ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του, δηλαδή αὐτοκτονεῖ, οὐδόλως ἐνδιαφερόμενος γιά τό ἀνθρώπινο πρόσωπο. Ὅποιος παραθεωρεῖ τήν ἱερότητα τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, καπιλεύεται ἐκ προοιμίου τό μέλλον τῶν ἴδιων τῶν παιδιῶν του καί συνεπῶς σύνολις τῆς αὐριανῆς ἀνθρωπότητος. Πάντα ἰσχύει ὁ λόγος τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «*μὴ φοβηθῆς τήν πρόοδον [...] φοβήθητι τήν Ἀλλοτρίωσιν*» («Λόγος ΚΕ΄», PG 35, 1224).

Οἱ οἰκο-φιλικά φερόμενοι ἀνθρώποι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ «μδέν ἔχοντες καί τά πάντα κατέχοντες» (Β΄ Κορ. 6, 10), δηλαδή οἱ ἐν τῇ ὀλιγαρκείᾳ αὐτάρκεις. Σέ κάθε καιρό Κρίσις (μδδέ τῆς σημερινῆς κοινωνικο-οικονομικῆς κρίσις τῆς Ἑλλάδας ἐξαιρουμένης) οἱ Χριστιανοί δέν καταβάλλονται. Μπορεῖ νά ταλαιπωροῦνται καί αὐτοί μέσα στά λαβυρινθῶδη ἀδιέξοδα τοῦ κοινοτικοῦ βίου, ὁμως δέν ἐξουθενώνονται, ἐπειδή ἀκριβῶς δέν χρειάζονται τήν ἄφρονη, ξέφρενη, ἐγωπαθῆ ἀπόκτησι καί περίσσεια τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, δέν ἐγκλωβίζονται στόν φαῦλο αὐτόν κύκλο, ἀλλά ἀναπαύονται στά ὀλίγα καί ποιητικά, στήν ὀρθόδοξη ἀσκητική ζωή, ὑπακούοντας σεμνοπρεπῶς στήν διαυγῆ ἐντολή τοῦ Χριστοῦ: «Ζητεῖτε δέ πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καί τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ καί ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. 6, 33), διότι «οὐκ ἐπ' ἄρτω ζῆσεται ἀνθρώπος» (Ματθ. 4, 4).

Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι οἱ γνήσιοι ἀναχωρητές καί οἱ ἀφοσιωμένοι στόν κοινοβιακό βίο Μοναχοί, ὑπεραγαποῦν καί σέβονται τό φυσικό περιβάλλον τους, προσέχουν τά στελέχη τοῦ ἐπίγειου κήπου-παραδείσου τους, ἀναφέροντας τήν λατρευτική ἀγάπη τους πρὸς τόν κοινό Δημιουργό τους. Ἐπιτρέψατέ μου ἐδῶ, νά παρουσιάσω ἕνα χαρακτηριστικό στιγμιότυπο ἀπό τό «Γεροντικό»: Πῆγε κάποτε στόν Ἅγιο Ἀντώνιο, στήν ἔρημο, ἕνας ἀπό τούς σοφούς τῆς ἐποχῆς καί τοῦ εἶπε: *«Πάτερ, πῶς μπορεῖς καί ἀντέχεις νά ζεῖς ἐδῶ, στερημένος ἀπ’ ὅλη τήν παρηγοριά τῶν βιβλίων;»*. Ὁ Ἀντώνιος ἀπάντησε: *«Τό βιβλίο μου, φιλόσοφε, εἶναι ἡ φύση τῶν δημιουργημάτων, καί ὅποτεδήποτε ἐπιθυμῶ, μπορῶ νά διαβάσω μέσα σ’ αὐτήν τά ἔργα τοῦ Θεοῦ»* (Εὐάγριος ὁ Ποντικός).

Οἰκολογική ἀναφορά στήν Ἁγία καί μεγάλη Σύνοδο τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας (Κρήτη, 2016)

Ἡ αὐτή ἢ *«πολυμερῶς καί πολυτρόπως»* (Εβρ. 1,1) ἐκφραζόμενη οἰκο-θεολογική ἐμπειρία συμπυκνώθηκε ἄριστα στήν Ἐγκύκλιο τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία συγκλήθηκε στό Κολυμπάρι τῶν Χανίων Κρήτης, τόν Ἰούνιο τοῦ 2016. Ἴδου τί ἀναφέρει σχετικά, στοχεύοντας σέ ἀφύπνιση συνειδήσεων, συχνά κοιμωμένων:

«[.....]

13. Εἰς μίαν παγκόσμιον κοινωνίαν, προσανατολισμένην εἰς τό “ἔχειν” καί τόν ἀτομοκεντρισμόν, ἡ Ὁρθόδοξος Καθολική Ἐκκλησία προβάλλει τήν ἀλήθειαν τῆς ἐν Χριστῷ καί τῆς κατά Χριστόν ζωῆς, τήν ἐλευθέρως σαρκουμένην εἰς τήν καθημερινήν ζωὴν ἐκάστου ἀνθρώπου διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ “ἕως ἐσπέρας” (Ψάλμ. 103, 23), διὰ τῶν ὁποίων οὗτος καθίσταται συνεργός τοῦ αἰωνίου Πατρὸς – “Θεοῦ ἔσμεν συνεργοί” (Α΄ Κορ. 3, 9) – καί τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, “ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται καγὼ ἐργάζομαι” (Ἰωάν. 5, 17). Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀγιάζει διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τά ἔργα τῶν χειρῶν τοῦ συνεργοῦντος τῷ Θεῷ ἀνθρώπου, ἀναδεικνύοντας τήν ἐν αὐτοῖς κατάφασιν τῆς ζωῆς καί τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ πλαισίου τοποθετεῖται καί ἡ χριστιανική ἀσκησις, διαφέρουσα ριζικῶς ἀπὸ κάθε δυϊστικόν ἀσκητισμόν, ὁ ὁποῖος ἀποκόπτει τόν ἄνθρωπον ἀπὸ τήν ζωὴν καί ἀπὸ τόν συνάνθρωπον. Ἡ χριστιανική ἀσκησις καί ἡ ἐγκράτεια, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τόν ἄνθρωπον μέ τήν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, δέν ἀφοροῦν μόνον εἰς τόν μοναχικόν βίον, ἀλλὰ εἶναι χαρακτηριστικόν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις αὐτῆς,

άπτή μαρτυρία τῆς παρουσίας τοῦ ἐσχατολογικοῦ πνεύματος εἰς τὴν εὐλογημένην βιοτὴν τῶν πιστῶν.

14. *Αἱ ρίζαι τῆς οἰκολογικῆς κρίσεως εἶναι πνευματικαὶ καὶ ἠθικαί*, ἐνδιάθετοι εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου ἀνθρώπου. Αὐτὴ ἡ κρίσις ἐπιδεινοῦται κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας ἐξ αἰτίας τῶν ποικίλων διχασμῶν προκαλουμένων ἀπὸ ἀνθρώπινα πάθη, ὅπως ἡ πλεονεξία, ἡ ἀπληστία, ὁ ἐγωισμός, ἡ ἀρπακτικὴ διάθεσις καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιπτώσεις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πλανήτου, ὡς ἡ κλιματικὴ ἀλλαγὴ, ἡ ὁποία πλέον ἀπειλεῖ εἰς μεγάλον βαθμὸν τὸ φυσικὸν περιβάλλον, τὸν κοινὸν ἡμῶν “οἶκον”. Ἡ ρῆξις τῆς σχέσεως ἀνθρώπου καὶ κτίσεως εἶναι διαστρέβλωσις τῆς ἀθηντικῆς χρήσεως τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως ἀπαιτεῖ ὄχι μόνον μετάνοιαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν φυσικῶν πόρων τοῦ πλανήτου, ἥτοι ριζικὴν ἀλλαγὴν νοοτροπίας καὶ συμπεριφορᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀσκητισμὸν, ὡς ἀντίδοτον εἰς τὸν καταναλωτισμὸν, εἰς τὴν θεοποίησιν τῶν ἀναγκῶν καὶ εἰς τὴν κτηκτικὴν στάσιν. Προϋποθέτει ἐπίσης καὶ τὴν μεγίστην εὐθύνην ἡμῶν νὰ παραδώσωμεν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς βιώσιμον φυσικὸν περιβάλλον καὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ κατὰ θεῖαν βούλησιν καὶ εὐλογίαν. Εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καταφάσκειται ἡ δημιουργία καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐνδυναμώνεται διὰ νὰ λειτουργῇ ὡς οἰκονόμος, φύλαξ καὶ “ιερεὺς” αὐτῆς, προσάγων ταύτην δοξολογικῶς τῷ Δημιουργῷ – “*Τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν, Σοὶ προσφέρωμεν κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα*” – καὶ καλλιεργῶν εὐχαριστιακὴν σχέσιν μὲ τὴν κτίσιν. Ἡ ὀρθόδοξος αὐτῇ εὐαγγελικὴ καὶ πατερικὴ προσέγγισις στρέφει ἐπίσης τὴν προσοχὴν μας εἰς τὰς κοινωνικὰς διαστάσεις καὶ τὰς τραγικὰς ἐπιπτώσεις τῆς καταστροφῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

[.....]».

Ἡ ἐν λόγῳ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος ἐξαπέλυσε καὶ σχετικὸ Μήνυμα πρὸς τὸν λαό, συνοπτικότερον τῶν δύο ἀνωτέρω παραγράφων τῆς Ἐγκυκλίου, ὅπου ἀναφέρονται τὰ ἀκόλουθα:

«[.....]»

8) Ἡ σημερινὴ οἰκολογικὴ κρίσις εἶναι προφανές ὅτι ὀφείλεται σέ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ αἴτια. Οἱ ρίζες τῆς συνδέονται μὲ τὴν πλεονεξία, τὴν ἀπληστία καὶ τὸν ἐγωισμό, πού ὀδηγοῦν στὴν ἀλόγιστη χρῆσιν τῶν φυσικῶν πόρων, τὴν ἐπιβάρυνση τῆς ἀτμόσφαιρας μὲ ζημιογόνους ρύπους καὶ τὴν κλιματικὴν ἀλλαγὴν. Ἡ χριστιανικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ προβλήματος ἀπαιτεῖ μετάνοια γιὰ τίς καταχρήσεις, ἐγκράτεια καὶ ἀσκητικὸ ἦθος, πού ἀποτελοῦν ἀντίδοτο στὴν

ύπερκατανάλωση, συγχρόνως δέ, καλλιέργεια στόν άνθρωπο τῆς συνειδήσεως ὅτι εἶναι “οἰκονόμος”, καί ὄχι κάτοχος τῆς δημιουργίας. Δέν παύει νά τονίζει ὅτι καί οἱ μελλοντικές γενεές ἔχουν δικαίωμα πάνω στά φυσικά ἀγαθά, πού μᾶς ἐμπιστεύθηκε ὁ Δημιουργός. Γιά αὐτό τό λόγο καί ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συμμετέχει ἐνεργῶς στίς διάφορες διεθνεῖς οἰκολογικές προσπάθειες. Ὅρισε δέ τήν 1η Σεπτεμβρίου ὡς ἡμέρα προσευχῆς γιά τήν προστασία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

[.....]»

Σέ αὐτά μένω, ἀγαπητοί σύνεδροι, εὐχαριστώντας θερμά γιά τήν ὑπομονή Σας!

Περίληψη

Πρὶν ἀπό τρεῖς δεκαετίες τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἀνέλαβε πρωτοβουλίες γιά τήν εὐαισθητοποίηση τῆς παγκόσμιας κοινότητας ἔναντι τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος. Τή σκυτάλη κρατᾶ ὁ ἴδιος ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, ὁ ὁποῖος –μέ μνηύματα, ἐπιστημονικά συμπόσια μεταξύ θρησκευτικῶν ἡγετῶν καί εἰδικῶν ἐπιστημόνων, θεολογικά κείμενα, διαλέξεις σέ ἐπίσημα fora ἀνά τόν κόσμο– πασχίζει νά καταδείξει ὅτι τό πρόβλημα εἶναι κυρίως πνευματικό-ἠθικό καί ὅτι ὁ αὐθεντικός ἄνθρωπος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὀλιγαρχικός καί συνάμα αὐτάρκης, διότι πίσω ἀπό τά κτίσματα βλέπει καί σέβεται τόν μεγάλο Ποιητή καί Δημιουργό τῶν Πάντων Τριαδικό Θεό. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται νά συμπεριφέρεται ὡς οἰκονόμος, φύλακας καί ἱερέας τῆς Κτίσεως τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ὄλη αὐτή εὐαισθητοποίηση ἔχει συνεγείρει καί τήν Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, μέ τόν Πάπα Φραγκίσκο νά υἱοθετεῖ τήν 1η Σεπτεμβρίου ὡς Ἡμέρα Προσευχῶν ὑπέρ τοῦ φυσικοῦ Περιβάλλοντος, τήν ὁποία ἔχει ἀπό τό 1989 καθιερώσει τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Οἱ ἐν γένει οἰκολογικές-περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου σφραγίστηκαν, μέ ἐπίσημο τρόπο, μέσ ἀπό εἰδικές ἀναφορές στά κείμενα τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας (Κρήτη, 2016). Ἡ προσπάθεια καί οἱ ἀνάλογες δράσεις Βαρθολομαίου (τοῦ ἐπνομαζόμενου “Πράσινου Πατριάρχη”) συνεχίζονται.

Rev. Panagiotis Kapodistrias

The Ecumenical Patriarchate and the “green Patriarch” as the spearhead of a new ecological ethos and change of mentality concerning the natural environment

Three decades ago, the Ecumenical Patriarchate undertook initiatives to raise public awareness on the problem of ecology. Patriarch Bartholomew is personally the spearhead of an important initiative, through addresses, scientific symposia with the participation of religious leaders and specialized scientists, theological texts, and lectures at official fora throughout the world, aiming at showing that the problem is mainly spiritual-ethical, and that authentic Christians are frugal and selfsufficient, because behind the created world they see and pay respect to the great Creator of all, the Triadic God. This means that humans must act as housekeepers, guardians and ministers of God’s Creation.

This awareness effort has also mobilized the Roman Catholic Church, with Pope Francis also commemorating September 1 as Day of Prayers for the Natural Environment, first established by the Ecumenical Patriarchate in 1989. The overall ecological-environmental initiatives of the Ecumenical Throne were officially sealed with particular mentions in the acts of the Holy and Great Synod of the Orthodox Church (Crete, 2016). The effort and actions of Bartholomew, the so-called “green Patriarch”, continue as we speak.

Ένδεικτική βιβλιογραφία – δικτυογραφία:

- Όμιλία τοῦ Οἰκουµενικοῦ Πατριάρχου κατά τήν Ἡμερίδα «Διαλεκτική σχέση ἀξιών – Περιβαλλοντική κρίση» (Ζωγράφειο Λύκειο, 1.3.2013), στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2013/08/1-2013.html>
- Πατριαρχικό Μήνυμα γιά τήν 1η Σεπτεμβρίου 2013, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2013/08/1-2013.html>
- Πατριαρχικό Μήνυμα γιά τήν 1η Σεπτεμβρίου 2014, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2014/08/1.html>
- Οἰκουµενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου: Η ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΝ ΚΡΙΣΙΝ, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2014/05/blog-post.html>
- Οἰκουµενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου: ΑΕΙΦΟΡΙΑ, ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΣ ΚΑΙ

ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ. ΕΚΚΛΗΣΙΣ ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΝ ΗΘΙΚΗΝ ΕΞ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΠΟΨΕΩΣ, στό *Natura Zante*: http://www.naturazante.com/2014/05/blog-post_21.html

- Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου: ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΦΥΛΑΞΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2014/05/blog-post17.html>

- Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου: ΟΜΙΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟ ΩΔΕΙΟ ΗΡΩΔΟΥ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ, στό *Natura Zante*: http://www.naturazante.com/2014/06/blog-post_19.html

- Πάπας Φραγκίσκος: Ίδια ημέρα προσευχῆς μέ τούς Ὁρθόδοξους γιά τί φύση, *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2015/08/blog-post.html>

- Ἡ παρέμβαση τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη στήν παρουσίαση τῆς ἐγκυκλίου τοῦ Πάπα γιά τήν προστασία τοῦ περιβάλλοντος [στά ἀγγλικά καί ἑλληνικά], στό *Natura Zante*: http://www.naturazante.com/2015/06/blogpost_26.html

- Πατριαρχικό Μήνυμα γιά τήν 1η Σεπτεμβρίου 2015, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2015/08/192015.html>

- Ἡ Ἐγκύκλιος τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας περὶ Οἰκολογίας, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2016/06/blogpost.html>

- Τό Μήνυμα τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γιά τήν οἰκολογική κρίση, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2016/06/to.html>

- Πατριαρχικό Μήνυμα γιά τήν 1η Σεπτεμβρίου 2016, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2016/09/192016.html>

- Πατριαρχικό Μήνυμα γιά τήν 1η Σεπτεμβρίου 2017, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2017/08/192017.html>

- Κοινό Μήνυμα Πάπα καί Οἰκουμενικού Πατριάρχου γιά τήν 1η Σεπτεμβρίου 2017, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2017/09/blog-post.html>

- KEYNOTE ADDRESS by Ecumenical Patriarch Bartholomew at the Opening of the Ecological Symposium (Athens Acropolis Museum, June 5, 2018), στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2018/06/keynote-address-byecumenical-patriarch.html>

- Πατριαρχικό Μήνυμα γιά τήν 1η Σεπτεμβρίου 2018, στό *Natura Zante*: <http://www.naturazante.com/2018/09/192018.html>

- Βαρθολομαῖος Οἰκουμενικός Πατριάρχης, *Μηνύματα καί Ὁμιλίες διά τό Περιβάλλον*, ἐκδ. Φανάριον, Ἀθήνα 2002.

- Καποδίστριας, Παναγιώτης Πρωτοπρεσβύτερος Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, *Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαῖος, ἐκφραστής τοῦ ὀρθόδοξου θεολογικοῦ λόγου γιά τό φυσικό περιβάλλον*, ἐκδ. Μορφωτικό Κέντρο Λόγου “Ἀληθῶς”, Ζάκυνθος 2014.

